

DECEMBER 2006

**RINGWERK OEVERZWALUWEN:
VERSLAG VAN DE ACTIVITEITEN IN HET
BOS VAN AA TE ZEMST
(JULI 2006)**

**RINGSTATION IJSEDAL
KONINKLIJK BELGISCH INSTITUUT VOOR NATUURWETENSCHAPPEN**

INLEIDING

Oeverzwaluwen broedden van oorsprong vooral in rivieroeveren. Met het rechte trekken van onze meanderende waterlopen verdwenen de voor de soort geschikte oeverwallen, waardoor het broedbestand flink afnam. Een deel van de vogels vestigde zich vervolgens in door mensenhand geschapen 'oeverwallen' als zandgroeven en opgespoten terreinen.

Deze broedplaatsen brengen voor de vogels nogal wat risico's met zich mee. Van groot belang is de medewerking van de grondgebruiker opdat voorkomen zou worden dat de broedplaats tijdens het broedseizoen wordt aangetast. Voorts is het van belang dat geschikte zandwanden voor het broedseizoen steil worden afgestoken en ontdaan van overbodige vegetatie. In zo'n 'verse' wand broeden de zwaluwen namelijk het liefst. Verder is voorkoming van verstoring erg belangrijk.

Momenteel blijft in heel Noordwest-Brabant slechts 1 kolonie van oeverzwaluwen over. Deze is gesitueerd in de zandgroeve van het Bos van Aa in Zemst.

De oeverzwaluwen nestelen er voor het tweede opeenvolgende jaar in de oevers van de kleine eilandjes in de grote plas.

Foto 1. Locatie van de broedzones op de kleine elanden

Op 10 april 2006 werden kleine beheerswerken uitgevoerd om verse wanden klaar te maken voor de oeverzwaluwen. In de zone A werd de vegetatie verwijderd van de wanden. In zone B werd de wand over een 20-tal meters afgestoken om zo een bijkomende broedwand te creëren. Op dat moment cirkelden reeds enkele 10-tallen oeverzwaluwen over de grote plas.

De meeste nestgaten situeerden zich in 2006 terug in de zone A. In de nieuw gecreëerde wand in zone B telden we slechts een 20-tal nestgaten.

RESULTATEN RINGWERK

RINGSESSIES 2006

In het Bos van Aa werd 2 maal geringd. In totaal werden 159 vogels gevangen. Er werd geen rekening gehouden met oeverzwaluwen die gedurende het ringseizoen meer dan 1 keer gevangen werden op dezelfde locatie.

- geringde vogels: 141
  - volwassen: 118
  - eerstejaars: 23

- controles: 15
  - geringd in Bos van Aa 2003: 1
  - geringd in Bos van Aa 2004: 7
  - geringd in Bos van Aa 2005: 7

- terugmeldingen: 3
  - Museum Brussels 9 036 909 (adult V): geringd als adult V in 2005 in Neerijse
  - Museum Brussels 9 100 213 (adult V): geringd als adult V in 2005 in Hoevenen
  - Museum Paris 5 152 995 (adult V): geringd als eerstejaars in 2005 in Plaisance, Saint-Froult (Charente-Maritime)

TOTAAL GEVANGEN OEVERZWALUWEN IN DE PERIODE 2003-2006

	Datum	Totaal			Nieuw geringde vogels			Geringde vogels					
			>	tot		>	tot	controles			terugmeldingen		
									>	tot		>	tot
1	14/07/03	7	53	60	7	50	57					3	3
2	31/07/03	30	11	41	30	10	40					1	1
	2003	37	64	101	37	60	97					4	4
1	19/07/04	22	71	93	22	64	86		5	5		2	2
	2004	22	71	93	22	64	86		5	5		2	2
1	13/07/05	17	33	50	17	30	47		3	3			
	2005	17	33	50	17	30	47		3	3			
1	02/07/06	15	97	112	15	84	99		10	10		3	3
2	16/07/06	8	39	47	8	34	42		5	5			
	2006	23	136	159	23	118	141		15	15		3	3
	TOTAAL	99	304	403	99	272	371		23	23		9	9

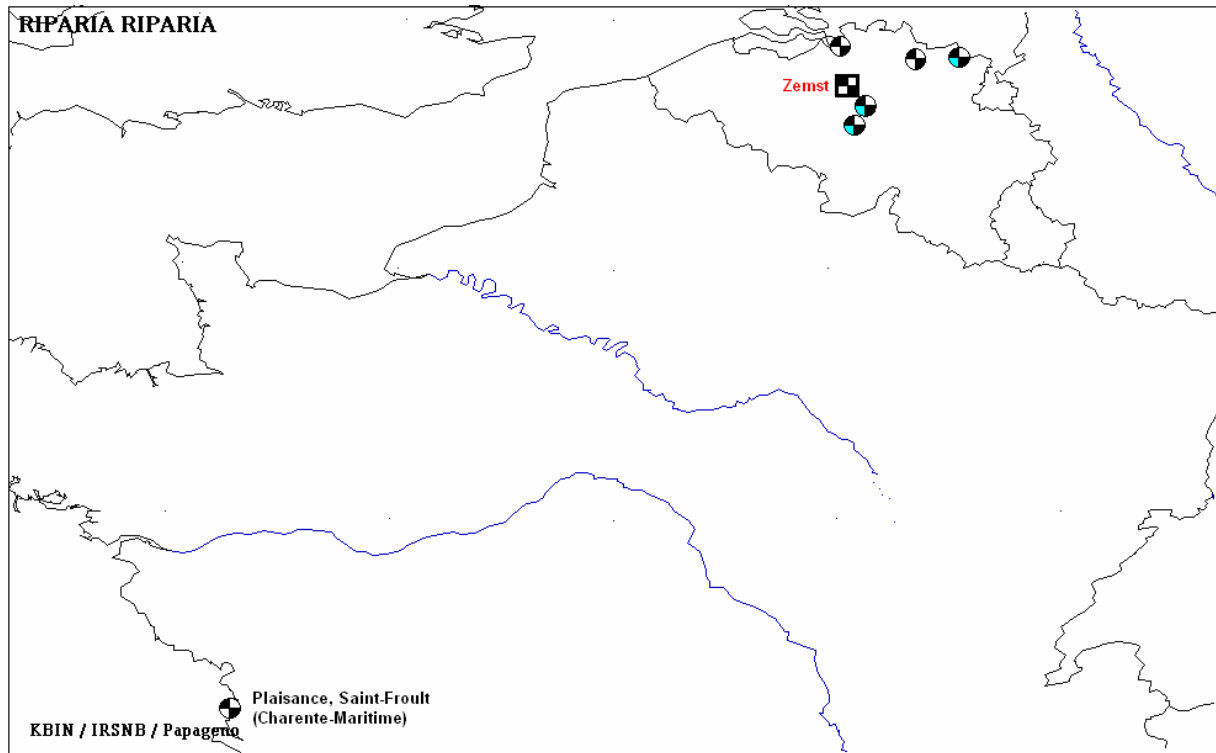
Tabel 1. Totaal gevangen en geringde oeverzwaluwen in het Bos van Aa in de periode 2003-2006

Onder terugmelding verstaat men een aflezing van een ring op meer dan 10 km afstand van de plaats waar de vogel geringd werd. In de praktijk gaat het hier om ringen geplaatst in België door andere ringgroepen of buitenlandse ringen. Een controle is een aflezing van een geplaatste ring door de ringer zelf, binnen 10 km.

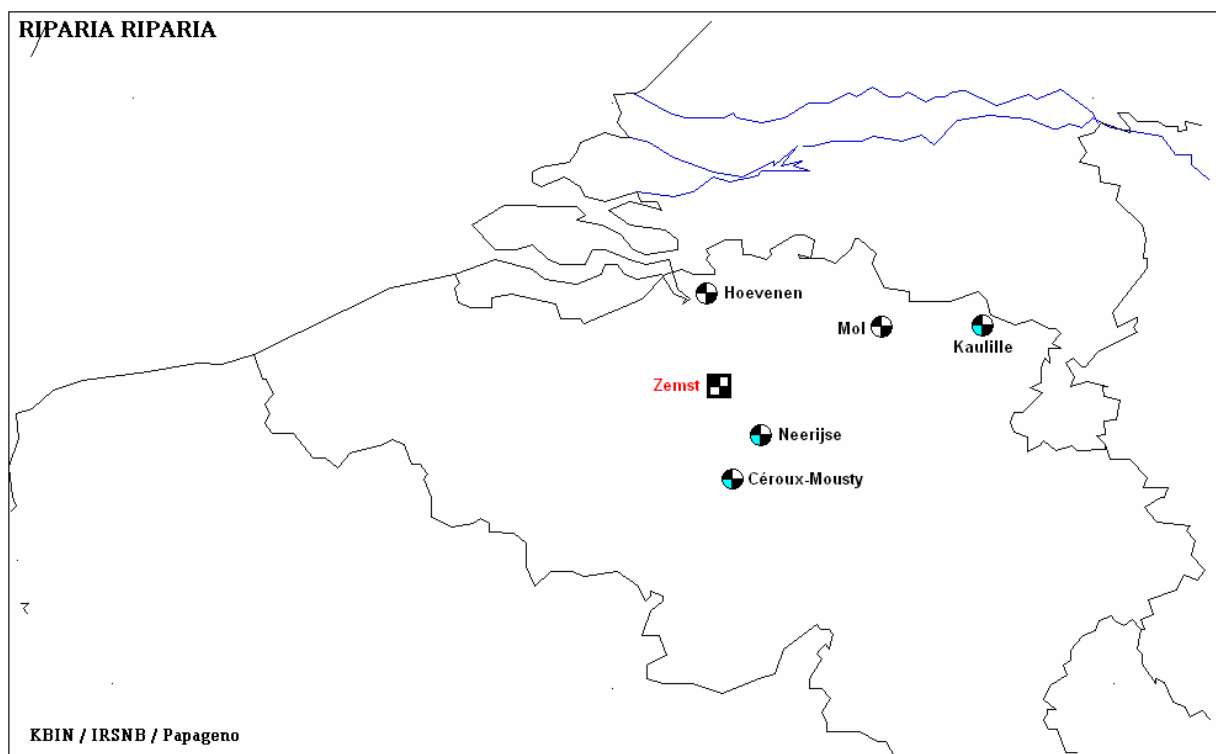
Eerstejaarsvogels (|) zijn vogels die geboren zijn in het jaar dat ze geringd worden. Eens de oeverzwaluwen meer dan één jaar oud zijn, kan men ze niet meer onderscheiden van oudere vogels. Daarom spreekt men dan van adulte vogels (>|).

TERUGMELDINGEN

1. Oeverzwaluwen elders geringd en teruggevangen in Zemst

Figuur 1. Locaties van de teruggevangen oeverzwaluwen in het Bos van Aa – België + buitenland

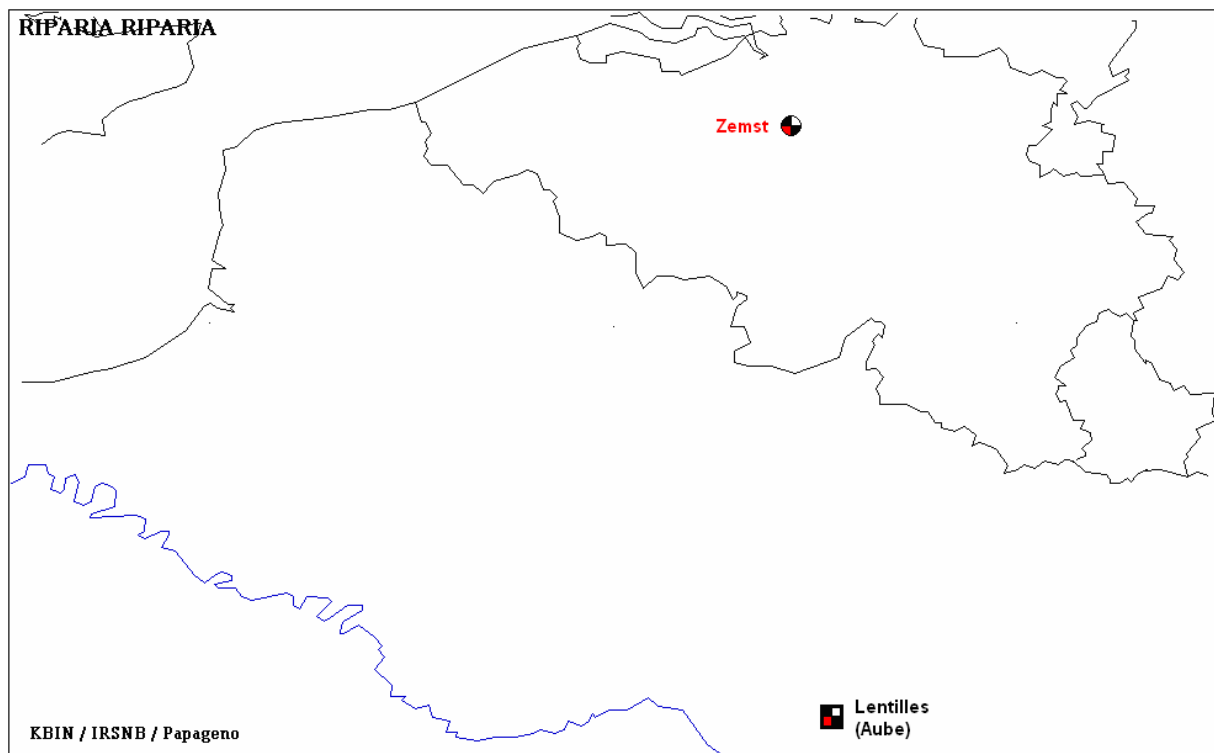
Figuur 2. Locaties van de teruggevangen oeverzwaluwen in het Bos van Aa – België (details)

Tijdens de voorbije jaren werden 7 verschillende vogels teruggevangen in Zemst die elders geringd werden. De bovenste kaart geeft een totaalbeeld, de onderste kaart toont de ringsites van de Belgische vogels. Van één oeverwaluw ontbreken nog de ringgegevens.

Drie vogels zijn afkomstig uit het noordelijk deel van België. In Kaulille werd de oeverwaluw geringd als eerstejaarsvogel in 2002. Ze werd in Zemst teruggevangen in 2003 en 2004. De oeverwaluw uit Hoevenen, een adult vrouwtje geringd in 2005, ruilt haar broedkolonie voor deze van het Bos van Aa in 2006. De derde vogel werd in een kolonie als volwassen vrouwtje in Mol geringd op 6 juli 2004 en 13 dagen later teruggevangen in de broedkolonie van Zemst.

De verplaatsingen van de twee vogels uit Neerijse en Céroux-Mousty worden verder in dit verslag besproken. De Franse oeverwaluw werd op 19 augustus 2005 geringd in Saint-Froult, niet ver van Rochefort in de Charente-Maritime. Het betrof een eerstejaarsvogel, zeer waarschijnlijk op zijn trek naar het zuiden. Deze oeverwaluw werd in 2006 teruggevangen in Zemst.

2. Oeverwaluwen in Zemst geringd en elders teruggevangen

Figuur 3. Locaties elders teruggevangen oeverwaluwen, geringd in het Bos van Aa

Twee vogels, die op 2 juli 2006 geringd werden in de kolonie van Zemst, werden op hun trek naar het zuiden teruggevangen in Lentilles. Het dorpje is gelegen in het departement Aube, in het zuiden van de Champagnestreek. De afstand Zemst-Lentilles bedraagt 278 km. Een eerste oeverwaluw werd er gecontroleerd op 16 augustus 2006, de andere op 28 augustus 2006.

VOGELS UIT HET DIJLELAND

De oeverzwaluwkolonies in de Dijlevallei, stroomopwaarts van Leuven, worden reeds verschillende jaren onderzocht. Ze zijn gelegen in zandwinningen in Neerijse, Bierbeek, Archennes, Cérroux-Mousty en Mont-St-Guibert. Dank zij de controles van geringde vogels hebben we de verplaatsingen tussen de verschillende groeven in kaart kunnen brengen.

Het Bos van Aa herbergt één van de dichtstbijzijnde kolonies oeverzwaluwen. Met het ringen van de vogels willen we in eerste instantie onderzoeken of er tussen beide sites interactie is.

nummer	ringgegevens				terugmeldingsgegevens			
	plaats	datum	oud	M/V	plaats	datum	oud	M/V
Brussels 7842676	Cérroux- Mousty	29/06/2002	I	?	Zemst	14/07/2003	>I	V
Brussels 9036909	Neerijse	17/07/2005	>I	V	Zemst	02/07/2006	>I	V

Tabel 2. Details terugvangsten van de in het Dijleland geringde oeverzwaluwen

Tijdens de voorbije jaren werden in Zemst 2 vogels teruggevangen die geringd werden in de kolonies van de Dijlevallei. In het eerste geval gaat het om een oeverzwaluw die als eerstejaarsvogel geringd werd in Cérroux-Mousty en het jaar nadien broedt in Zemst. De tweede vogel is een volwassen vrouwtje die de broedkolonie van Neerijse een jaar later ruilt voor die in het Bos van Aa.

DANKWOORD

De ringessies in het Bos van Aa hebben kunnen genieten van de steun en medewerking van diverse personen, firma's en instellingen die wij langs deze weg willen bedanken:

- De firma De Dijcker, en meer bepaald de heer Frans D'Haese, bestuurder - commercieel directeur, voor de nodige toelating en de steun;
- De nv Waterwegen en Zeekanaal, voor de nodige toelating;
- Het Agentschap voor Natuur en Bos, voor de nodige toelating;
- De heer Bart Van Rossum, voor de hulp bij de ringessies;
- De heren René De Boom en Jean-Pierre Verduystert voor de hulp bij de beheerswerken.